

**Олександр Романовський**

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. Зязюна;

Харків, Україна;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0602-9395>;

E-mail: [oleksandr.romanovskiy@khpi.edu.ua](mailto:oleksandr.romanovskiy@khpi.edu.ua)

**Тетяна Солодовник**

кандидатка педагогічних наук, доцентка, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, доцентка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. Зязюна; Харків, Україна;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7772-9938>;

E-mail: [tetiana.solodovnyk@khpi.edu.ua](mailto:tetiana.solodovnyk@khpi.edu.ua)

**Вікторія Шаполова**

кандидатка педагогічних наук, доцентка, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, доцентка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. Зязюна; Харків, Україна;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3330-4700>;

E-mail: [viktoriia.shapolova@khpi.edu.ua](mailto:viktoriia.shapolova@khpi.edu.ua)

**ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ  
НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ  
ПІДГОТОВКИ**

*Анотація:* у статті розкрито значення комунікативних та організаційних навичок як ключових складових професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Представлено авторську тренінгову програму “Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспекти”, спрямовану на формування відповідних soft skills. Визначено структуру тренінгу, етапи реалізації та критерії оцінювання. Проведене експериментальне дослідження засвідчило ефективність програми, що підтверджується статистичною динамікою покращення навичок учасників. Обґрунтовано доцільність інтеграції тренінгових технологій у систему вищої освіти.

*Ключові слова:* професійна підготовка; організація; комунікації; культура; уміння; навички; інтерактивні технології навчання; тренінг; здобувачі вищої освіти.

**Oleksandr Romanovskiy**

doctor of science in pedagogy, full professor, corresponding member of NAPS Ukraine, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, professor of the department of pedagogy and psychology of management of social systems of academician I. Zyazyun; Kharkiv, Ukraine;

E-mail: [oleksandr.romanovskiy@khpi.edu.ua](mailto:oleksandr.romanovskiy@khpi.edu.ua)

© Олександр Романовський, Тетяна Солодовник, Вікторія Шаполова, 2025

**Tetiana Solodovnyk**

Ph.D. in pedagogy, associate professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, associate professor of the department of pedagogy and psychology of management of social systems of academician I. Zyazyun; Kharkiv, Ukraine;  
*E-mail: tetiana.solodovnyk@khpi.edu.ua*

**Victoriia Shapolova**

Ph.D. in pedagogy, associate professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, associate professor of the department of pedagogy and psychology of management of social systems of academician I. Zyazyun; Kharkiv, Ukraine;  
*E-mail: viktoriia.shapolova@khpi.edu.ua*

### **TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE AND ORGANIZATIONAL SKILLS IN HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING**

*Abstract:* the article highlights the importance of communicative and organizational skills as key components of professional training for higher education students. It presents the original training program “Development of Leadership Potential: Communicative and Organizational Aspects,” aimed at forming relevant soft skills. The structure, implementation stages, and evaluation criteria of the training are described. An experimental study confirmed the program’s effectiveness, supported by statistical improvement in participants’ skills. The article justifies the integration of training technologies into higher education.

*Key words:* professional training; organization; communication; culture; abilities; skills; interactive learning technologies; training; higher education students.

**Oleksandr Romanovskyi, Tetiana Solodovnyk, Victoriia Shapolova**

An extended abstract of the paper on the subject of:

**“Technologies for developing communicative and organizational skills in problem statement.”**

**Problem setting.** In the context of global transformations, the demand for highly qualified professionals with a comprehensive set of competencies has substantially increased. Beyond specialized knowledge, the possession of soft skills-particularly communicative and organizational abilities-plays a crucial role in ensuring career success and adaptability to the dynamic labor market. Modern employers increasingly value candidates capable of effective interpersonal communication, conflict resolution, team collaboration, and the ability to organize workflows and manage time efficiently. These demands emphasize the necessity for higher

education institutions to rethink their educational strategies and focus on the holistic development of students, including their socio-psychological and managerial skills.

**Recent research and publications analysis.** A review of current scientific literature shows a significant interest in the development of soft skills among future professionals. Researchers such as Zh. Bogdan, K. Koval, O. Pavlyk, and others have examined the role of communication and organizational tendencies in professional readiness. However, despite extensive research, certain issues remain unresolved. In

particular, there is a lack of practical models that demonstrate how modern educational technologies-especially training-based methods-can be effectively implemented in academic settings to enhance students' soft skills. Moreover, limited attention is given to tailoring such technologies for various specializations and personality profiles, as well as the systematic assessment of skill development during training.

**Paper objective.** The main goal of this research is to substantiate and implement training technologies aimed at developing communicative and organizational skills in higher education students. The authors aim to empirically evaluate the effectiveness of these methods and explore how they can be meaningfully integrated into the structure of professional training within modern universities.

**Paper main body.** Communicative skills are interpreted as essential components of professional competence, including verbal and non-verbal interaction, active listening, empathy, argumentation, public speaking, and the ability to function within a team. Organizational skills, in turn, comprise goal setting, planning, coordination, time management, resource allocation, and individual or group activity management. The article emphasizes the interdependence of these two skill types and their combined contribution to a professional's adaptability, efficiency, and leadership potential.

The study presents an original training program entitled "Development of Leadership Potential: Communicative and Organizational Aspects", implemented within the academic curriculum of the Institute for Social and Humanitarian Technologies, NTU "Kharkiv Polytechnic Institute." The program is modular in structure and includes four core blocks: (1) diagnostic and introductory, (2) motivational-theoretical, (3) practical, and (4) reflective. It is designed for both online and offline delivery and integrates

interactive techniques such as role-playing, case-based learning, simulations, public presentations, and teamwork exercises.

Skill development was evaluated using a set of diagnostic tools and expert assessments, aligned with four criteria: motivational, cognitive, emotional-value-based, and practical. A sample group of 78 students was assessed before and after the training. Results showed significant improvements in all areas, with high levels of communicative and organizational skills increasing from approximately 10–12 % to over 40–50 %, particularly in the cognitive and motivational domains.

According to the analysis, the training model contributed to measurable improvements in students' readiness to apply communicative and organizational strategies in real-life academic and professional scenarios. Statistical analysis using Fisher's criterion confirmed the significance of these changes ( $p \leq 0.01$ ). Experts also noted the participants' increased engagement and motivation throughout the program.

**Conclusions of the research.** The findings highlight the relevance and practical value of incorporating structured training-based educational technologies in higher education. The proposed program not only enhances theoretical knowledge but also creates a dynamic learning environment where students can develop critical soft skills necessary for effective professional functioning. As modern job markets demand increasingly flexible, communicative, and self-regulating professionals, such initiatives represent an essential direction for future educational reform.

Prospective areas of further research include the expansion of the training program across various academic disciplines, refinement of assessment tools, and integration of individualized approaches to skill development based on personality traits, learning styles, and professional orientation.

світі успіх професійної діяльності значною мірою залежить не лише від фахових знань, а й від рівня розвитку soft skills, зокрема комунікативних та організаційних навичок особистості фахівця. Роботодавці все частіше шукають професіоналів, які не тільки володіють фаховими компетентностями, але й здатні ефективно взаємодіяти з колегами, клієнтами та партнерами, а також організовувати робочі процеси та управляти проєктами.

Комунікативні навички включають здатність до ефективного вербального та невербального спілкування, активного слухання, емпатії, переконливості та вміння працювати в команді. Ці компетентності є критично важливими для встановлення довірчих відносин із колегами, успішного проведення презентацій, участі в переговорах та вирішенні конфліктних ситуацій тощо.

Організаційні навички охоплюють планування, тайм-менеджмент, управління ресурсами, координацію діяльності, прийняття рішень та контроль за виконанням завдань. Ці здібності дозволяють фахівцям ефективно структурувати свою роботу, досягати поставлених цілей у встановлені терміни та забезпечувати високу ефективність та продуктивність як на індивідуальному, так і на командному рівнях.

Отже, працівники з добре розвиненими комунікативними та організаційними навичками мають більше шансів на кар'єрне зростання, отримують вищу заробітну платню та демонструють вищі показники професійної задоволеності.

Необхідність розвитку soft skills, до яких належать комунікативні й організаційні навички, підтверджується законами України “Про освіту” (2017), “Про вищу освіту” (2014), постулатами Національної рамки кваліфікацій, дескрипторами Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки тощо.

Вища освіта відіграє ключову роль у формуванні цих навичок, адже саме в університетський період закладаються основи професійної поведінки та комунікативної культури особистості фахівця. Традиційні методи навчання, що зосереджувались переважно на передачі теоретичних знань, поступаються місцем інноваційним технологіям навчання, які забезпечують комплексний, всебічний розвиток майбутнього професіонала.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій**, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми і на які спирається автор. В наукових джерелах достатньо ґрунтовно досліджуються комунікативні та організаційні навички особистості фахівця, їх значення для професійної діяльності та шляхи формування, зокрема Ж. Богдан [1]; О. Романовський, С. Резнік, О. Ігнатюк, Т. Солодовник [10] розглядають комунікативні й організаційні навички як складові soft skills; О. Павлик і І. Василенко [9] відносять комунікативні та організаторські схильності до професійних здібностей; К. Коваль [4] у структурі “Soft skills” поряд із іншими виділяє управлінські навички, які ми вважаємо синонімом організаційних, і вважає їх одним із провідних чинників, що впливають на працевлаштування; Т. Лазаренко [6] аналізує розвиток комунікативних навичок студентів під час вивчення іноземної мови; О. Шестель і О. Старинець [13] досліджують формування комунікативних навичок за допомогою технологій дистанційного навчання; Н. Коляда, О. Кравченко [5] пропонують практичні заходи формування “Soft skills” у позааудиторній діяльності у здобувачів вищої освіти.

Наукові дослідження підтверджують потребу у вивченні питання формування організаційних та комунікативних навичок, підвищену увагу до їхньої ролі у становленні та розвитку професіонала. Проте спостерігається мозаїчність вивчення цього питання, не спостерігається однастайності щодо змісту зазначених питань.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми,** котрим присвячується дана стаття. Попри велику кількість досліджень у цій сфері, багато питань залишаються відкритими. Зокрема, недостатньо визначено, як саме сучасні освітні технології можуть ефективно сприяти розвитку таких навичок. Також ще недостатньо досліджено, як поєднувати традиційні методи навчання з інноваційними, аби зробити підготовку майбутніх фахівців більш практико орієнтованою.

Окрім цього, потребує глибшого аналізу питання, як найкраще розвивати ці навички у здобувачів різних спеціальностей, враховуючи їхні індивідуальні особливості та здібності, а також яким чином оцінювати рівень сформованості таких умінь на різних етапах навчання.

**Формулювання цілей статті** (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування, реалізація та емпірична перевірка ефективності тренінгових технологій розвитку комунікативних та організаційних навичок у здобувачів вищої освіти в процесі їхньої професійної підготовки, а також аналіз можливостей інтеграції цих технологій у сучасний освітній процес.

**Виклад основного матеріалу дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сучасному світі професійна діяльність будь-якого фахівця, окрім виконання безпосередніх обов'язків, передбачає велику кількість взаємодії з людьми в найрізноманітніших формах ("живі" контакти, телефон, електронна пошта, месенджери, соціальні мережі), і вимагає розвинутих комунікативних й організаційних навичок, щоб не тільки спілкуватися зі співрозмовником на високому культурному та професійному рівні, а оптимально організовувати робочий час і розподіляти завдання за складністю, терміновістю, важливістю виконання тощо.

Комунікативні навички становлять фундаментальну основу професійної компе-

тентності сучасного фахівця. У контексті професійної освіти ми розглядаємо "комунікативну компетентність студента закладу вищої освіти як сукупність сформованих цінностей, знань, умінь, навичок, особистісних характеристик, що дозволяє ефективно здійснювати спілкування у сфері професійної діяльності" [12, с. 30]. Отже, на думку авторів, комунікативна компетентність передбачає наявність розвинутих комунікативних умінь і навичок.

Теоретичні підходи до розвитку комунікативних навичок базуються на фундаментальних працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема таких науковців, як: Н. Волкова [2], М. Заброцький, С. Максименко [3], В. Андрієвська, С. Бойко, Л. Ботіна, О. Виноградова [7], О. Тур [11].

Особливої уваги заслуговують професійно-орієнтовані комунікації, які передбачають формування специфічних комунікативних навичок відповідно до майбутньої діяльності. Це включає опанування професійної термінології, розвиток навичок ділового спілкування, уміння презентувати результати своєї роботи та аргументувати позицію у професійному середовищі.

Організаційні навички розглядаються нами як комплекс здібностей особистості до планування, координації та контролю діяльності. У контексті професійної підготовки здобувачів вищої освіти організаційні навички як складники "soft skills" набувають особливого значення, оскільки сучасний ринок праці висуває високі вимоги до здатності фахівців ефективно організовувати робочі процеси, як слушно зазначають науковці, володіння "організаційними навичками буде сприяти їхній (фахівців) ефективній професійній діяльності, оскільки дозволить оптимально визначати пріоритети у процесі роботи, підходити до вирішення проблем систематично, приймати рішення на основі структурування інформації та усвідомлення пріоритетів, чітко та зрозуміло повідомляти інформацію та ідеї,

адаптуватись до мінливого сучасного середовища і коригувати плани і діяльність у разі потреби” [10].

До структури організаційних навичок автори відносять цілепокладання, планування, тайм-менеджмент, управління інформацією, управління ресурсами, управління простором, організація індивідуальної та колективної роботи [10]. Ці складові організаційних навичок сприяють ефективній організації діяльності, будь-то професійна, навчальна, соціальна, наукова тощо.

Коваль К. серед м'яких навичок, поряд із індивідуальними та комунікативними якостями, виділяє управлінські, що, на нашу думку, є близьким до організаційних навичок. До структури цих якостей належать уміння грати в команді, об'єднувати та мотивувати команду, навчати та розвивати членів команди, передбачати та запобігати ризикам, чітко планувати та керувати часом [4, с. 165]. Таким чином, наявність організаційних навичок у особистості робить її більш гнучкою, адаптивною, ефективною, а отже, збільшуються можливості щодо працевлаштування та підвищується конкурентоздатність молодих фахівців на ринку праці.

У сучасних умовах професійної діяльності комунікативні та організаційні навички розглядаються не ізольовано, а як взаємопов'язані складові єдиної системи професійної компетентності. Їх взаємодія забезпечує ефективність виконання професійних завдань як на індивідуальному, так і на колективному рівнях.

На індивідуальному рівні комунікативні навички сприяють оптимізації професійної поведінки через здатність до самопрезентації, формулювання цілей, вербалізації планів і стратегій. Ці навички дозволяють суб'єктові професійної діяльності чітко структурувати власну позицію, аргументувати рішення та забезпечувати зворотний зв'язок. Водночас організаційні навички виступають механізмом упорядкування цих процесів,

забезпечуючи логічність, послідовність та ефективність комунікативної взаємодії.

На рівні групової взаємодії поєднання комунікативних і організаційних навичок реалізується у здатності до координації колективної діяльності, ефективного розподілу ролей і відповідальності, підтримання інформаційної відкритості та налагодження конструктивного діалогу між членами професійної спільноти. Таке поєднання компетентностей створює передумови для синергії в командній роботі та підвищення загальної результативності діяльності.

Таким чином, інтеграція комунікативних та організаційних навичок є ключовим чинником формування професійної ефективності, особливо у контексті реалізації колективних проєктів, де необхідні високий рівень узгодженості дій, адаптивність і усталені канали обміну інформацією.

З огляду на те, що тренінгові технології є ефективними сучасними методами навчання, спрямовані на формування та розвиток практичних навичок, соціально-психологічних, професійних компетентностей особистості, доречним буде їх застосування для розвитку комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки.

Завдяки використанню в освітньому процесі практичних вправ, рольових ігор, кейс-методів, створення зворотного зв'язку, здобувачі вищої освіти матимуть можливість закріпити теоретичні знання на практиці та розширити свій комунікативний та організаційний потенціал для майбутньої професійної діяльності та вирішення важливих питань в складних або незрозумілих ситуаціях та організації чіткої, налагодженої взаємодії з колегами, клієнтами та конкурентами.

Соціально-психологічний тренінг є методом активного навчання дорослих, що має за мету розвиток комунікативної компетентності. Авторське бачення соціально-психологічного тренінгу, розши-

рення його програми певними блоками та впровадження його у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти допоможе розвитку їх комунікативних та організаційних навичок.

Таким чином, авторами цієї публікації, які є науково-педагогічними працівниками кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами створено авторський тренінг “Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспекти” та впроваджено його до освітнього процесу здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Програма тренінгу є адаптивною для Online та Offline навчання в закладах вищої освіти при вивченні дисциплін гуманітарного напрямку.

Тренінг має на меті вирішити наступні завдання за різними напрямками. Діагностичні завдання: виявлення актуального рівня розвитку комунікативних та організаційних навичок (діагностичні заходи до та після проходження тренінгу здобувачами вищої освіти, включаючи експертне оцінювання). Мотиваційні завдання: розкриття важливості комунікативних та організаційних навичок для особистого життя, навчального процесу та майбутньої професійної діяльності; мотивація здобувачів вищої освіти до безперервного розвитку впродовж життя та розкриття ключових джерел та методів для його реалізації. Теоретичні завдання: знайомство з теоретичними аспектами комунікативних та організаційних навичок, а також закономірностей, механізмів, технологій та методів їх розвитку. Практичні завдання: розвиток комунікативних та організаційних навичок у різних життєвих ситуаціях, що змодельовані в тренінговому середовищі та можуть бути адаптовані в реальних ситуаціях особистісного та професійного характеру.

Авторський тренінг “Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспекти” має такі блоки. Перший блок “Ознайомчо-діагностичний” містить певні інтерактивні методи (ігри на знайомство, практичні вправи та кейси) для розкриття особливостей розвитку комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти та створення довірливої атмосфери у групі.

Другий блок, “Мотиваційно-теоретичний”, вміщує розкриття значущості комунікації в нашому житті, аналіз різних каналів комунікативного процесу, розкриття ефективних технік процесу спілкування на різних його етапах та секретів успішності даного процесу, також у цьому блоці обґрунтовується значення цілепокладання, планування та організації власної діяльності та діяльності інших людей, розкриваються особливості прийняття рішень, механізми та методи впливу у процесі взаємодії, методи тайм-менеджменту та реалізації презентаційних заходів, відпрацювання ораторських навичок.

Третій блок, “Практичний”, містить певні рольові розігрування, роботу з кейсами, практичні вправи, дискусії, ораторські виступи, що доповнюють отримані теоретичні знання “Мотиваційно-теоретичного” блоку через їх практичне відпрацювання.

Слід зазначити, що з метою досягнення ефекту лабілізації в тренінговому просторі, що характеризується створенням умов для розуміння здобувачами вищої освіти рівня розвитку реальних власних знань, умінь та навичок, а також для створення мотиваційного (зовнішнього та внутрішнього характеру) ефекту, продуктивного зворотного зв'язку, блоки “Мотиваційно-теоретичний” та “Практичний” реалізуються у змішаному форматі, поступово доповнюючи та змінюючи один одного за логічними та смисловими частинами.

Завершальним є блок “Рефлексія”, завдяки якому здобувачі вищої освіти,

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

ведучі та експерти, що були долучені до реалізації тренінгу, отримують зворотній зв'язок із різних джерел його надходження, аналізують ефективність самого тренінгового заходу та ефективність кожного його учасника, встановлюють можливі перспективи у подальшому розвитку комунікативних та організаційних навичок здобувачів.

Експертне оцінювання реалізовували науково-педагогічні працівники кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І. Зязюна навчально-наукового інституту соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Вони мають достатній професійний досвід науково-педагогічної діяльності та тренерської роботи, які пов'язані саме з розвитком комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти, ліцеїстів та фахівців різних галузей. Головною метою експертів було дослідження ефективності проведеного соціально-психологічного тренінгу "Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспект", що мала відображення у динаміці розвитку комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти щодо розвитку комунікативних та організаційних навичок, що були сформовані на базі вивчення досвіду провідних вчених та особистісної думки експертів, були такими:

– мотиваційний (наявність бажання та потреби у спілкуванні, вміння мотивувати інших до спілкування та організації спільної діяльності);

– когнітивний (наявність певних знань щодо ефективного комунікативного та організаційного процесів);

– емоційно-ціннісний (здатність до самоаналізу та самооцінки в комунікативному та організаційному процесах, здатність до емпатійної взаємодії на засаді поваги, взаємодопомоги та активної позиції, розуміння значущості комунікації та ефективної організації діяльності в нашому житті);

– діяльнісний (здатність реалізовувати комунікативні та організаційні навички на практиці, обирати оптимальні способи спілкування, мотивацій, координації дій та адаптуватися до конкретної ситуації взаємодії).

Окрім експертного оцінювання було проведено тестування на знання теоретичного матеріалу щодо комунікативного та організаційного процесів, результати якого увійшли до показників когнітивного критерію. Дані діагностичні заходи та експертне оцінювання було проведено на початку тренінгу ("Ознайомчо-діагностичний" блок) та після його закінчення (блок "Рефлексія").

До експерименту було залучено групи здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту Соціально-гуманітарних технологій Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" у кількості 78 осіб. В даному дослідженні брали участь здобувачі за власним бажанням. Нагорода за участь не передбачалась. Учасниками були студенти, що навчаються, окремі критерії не визначались.

У таблиці 1 відображені результати експертного оцінювання рівнів прояву комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти за визначеними критеріями на початку тренінгу.

Таблиця 1

Результати експертного оцінювання рівнів прояву комунікативних та організаторських навичок здобувачів вищої освіти за визначеними критеріями на початку тренінгу

| Рівні прояву          | комунікативні навички (у %) | організаційні навички (у %) |
|-----------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| Мотиваційний критерій |                             |                             |
| Високий               | 19,2                        | 12,8                        |
| Середній              | 38,5                        | 41                          |

## ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Продовження таблиці 1.

|                             |      |      |
|-----------------------------|------|------|
| Низький                     | 42,3 | 46,2 |
| Когнітивний критерій        |      |      |
| Високий                     | 10,3 | 11,6 |
| Середній                    | 35,3 | 26,9 |
| Низький                     | 56,4 | 61,5 |
| Емоційно-ціннісний критерій |      |      |
| Високий                     | 9    | 10,3 |
| Середній                    | 25,6 | 29,5 |
| Низький                     | 65,4 | 60,2 |
| Діяльнісний критерій        |      |      |
| Високий                     | 10,2 | 11,5 |
| Середній                    | 44,9 | 47,5 |
| Низький                     | 44,9 | 41   |

Відповідно до результатів експертної оцінки було з'ясовано, що до початку впровадження тренінгової програми “Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспект” більшість здобувачів вищої освіти мали низький та середній рівні прояву комунікативних та організаційних навичок за всіма критеріями. Дані результати було

використано ведучими тренінгу для активізації, розвитку кожного учасника на засадах індивідуального підходу та реалізації принципів його проведення.

У таблиці 2 відображені результати експертного оцінювання рівнів прояву комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти за критеріями після проведення тренінгу.

Таблиця 2

**Результати експертного оцінювання рівнів прояву комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти за визначеними критеріями по закінченню тренінгу**

| Рівні прояву                | комунікативні навички (у %) | організаційні навички (у %) |
|-----------------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| Мотиваційний критерій       |                             |                             |
| Високий                     | 38,5                        | 34,6                        |
| Середній                    | 52,5                        | 57,7                        |
| Низький                     | 9                           | 7,7                         |
| Когнітивний критерій        |                             |                             |
| Високий                     | 43,6                        | 51,3                        |
| Середній                    | 47,5                        | 42,3                        |
| Низький                     | 9                           | 6,4                         |
| Емоційно-ціннісний критерій |                             |                             |
| Високий                     | 42,3                        | 37,2                        |
| Середній                    | 51,3                        | 53,9                        |
| Низький                     | 6,4                         | 9                           |
| Діяльнісний критерій        |                             |                             |
| Високий                     | 38,5                        | 37,2                        |
| Середній                    | 53,8                        | 55,1                        |
| Низький                     | 7,7                         | 7,7                         |

Після проведення тренінгу було встановлено позитивну динаміку розвитку комунікативних та організаційних навичок у здобувачів вищої освіти. У більшості здобувачів домінуючими були високий та середній рівні розвитку комунікативних та організаційних навичок.

З метою виявлення статистично

значущих відмінностей у прояві комунікативних та організаційних навичок у здобувачів вищої освіти було застосовано критерій Фішера. У таблицях 3 і 4 відображено порівняння результатів щодо прояву комунікативних та організаційних навичок здобувачів вищої освіти на початку та після закінчення тренінгу.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ  
МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ**

Таблиця 3

**Рівні прояву комунікативних навичок здобувачів вищої освіти на початку та по закінченню тренінгу**

| Рівні прояву                       | комунікативні навички<br>(у %) на початку | організаційні навички<br>(у %) по закінченню | Значення<br>F - критерію | p      |
|------------------------------------|-------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------------------|--------|
| <b>Мотиваційний критерій</b>       |                                           |                                              |                          |        |
| Високий                            | 19,2                                      | 38,5                                         | 2.685                    | p≤0,01 |
| Середній                           | 38,5                                      | 52,5                                         | 1.775                    | p≤0,05 |
| Низький                            | 42,3                                      | 9                                            | 5.045                    | p≤0,01 |
| <b>Когнітивний критерій</b>        |                                           |                                              |                          |        |
| Високий                            | 10,3                                      | 43,6                                         | 4.935                    | p≤0,01 |
| Середній                           | 35,3                                      | 47,5                                         | 1.802                    | p≤0,05 |
| Низький                            | 56,4                                      | 9                                            | 6.812                    | p≤0,01 |
| <b>Емоційно-ціннісний критерій</b> |                                           |                                              |                          |        |
| Високий                            | 9                                         | 42,3                                         | 5.045                    | p≤0,01 |
| Середній                           | 25,6                                      | 51,3                                         | 3.338                    | p≤0,01 |
| Низький                            | 65,4                                      | 6,4                                          | 8.566                    | p≤0,01 |
| <b>Діяльнісний критерій</b>        |                                           |                                              |                          |        |
| Високий                            | 10,2                                      | 38,5                                         | 4.284                    | p≤0,01 |
| Середній                           | 44,9                                      | 53,8                                         | 1.123                    | -      |
| Низький                            | 44,9                                      | 7,7                                          | 5.658                    | p≤0,01 |

Результати статистичної обробки отриманих даних експертної оцінки за всіма критеріями щодо прояву комунікативних навичок здобувачів вищої освіти на початку та після закінчення тренінгу говорять про значущі відмінності з позитивною динамікою розвитку даних навичок.

Таблиця 4

**Рівні прояву організаційних навичок здобувачів вищої освіти на початку та по закінченню тренінгу**

| Рівні прояву                       | організаційні навички<br>(у %) на початку | організаційні навички<br>(у %) по закінченню | Значення<br>F-критерію | p      |
|------------------------------------|-------------------------------------------|----------------------------------------------|------------------------|--------|
| <b>Мотиваційний критерій</b>       |                                           |                                              |                        |        |
| Високий                            | 12,8                                      | 34,6                                         | 3.283                  | p≤0,01 |
| Середній                           | 41                                        | 57,7                                         | 2.092                  | p≤0,05 |
| Низький                            | 46,2                                      | 7,7                                          | 5.819                  | -      |
| <b>Когнітивний критерій</b>        |                                           |                                              |                        |        |
| Високий                            | 11,6                                      | 51,3                                         | 5.641                  | p≤0,01 |
| Середній                           | 26,9                                      | 42,3                                         | 2.031                  | p≤0,05 |
| Низький                            | 61,5                                      | 6,4                                          | 8.067                  | p≤0,01 |
| <b>Емоційно-ціннісний критерій</b> |                                           |                                              |                        |        |
| Високий                            | 10,3                                      | 37,2                                         | 4.119                  | p≤0,01 |
| Середній                           | 29,5                                      | 53,9                                         | 3.121                  | p≤0,01 |
| Низький                            | 60,2                                      | 9                                            | 7.3                    | p≤0,01 |
| <b>Діяльнісний критерій</b>        |                                           |                                              |                        |        |
| Високий                            | 11,5                                      | 37,2                                         | 3.861                  | p≤0,01 |
| Середній                           | 47,5                                      | 55,1                                         | 0.962                  | -      |
| Низький                            | 41                                        | 7,7                                          | 5.172                  | p≤0,01 |

Також слід сказати про значущі відмінності з позитивною динамікою розвитку організаційних навичок здобувачів вищої освіти на початку та після закінчення тренінгу, що в цілому говорить про ефективність та значну результативність даної авторської програми тренінгу “Розвиток лідерського потенціалу:

комунікативний та організаційний аспекти”. Експертами була відзначена активність здобувачів та зацікавленість тим теоретично-практичним матеріалом, що було реалізовано в тренінговому просторі.

**Висновки з даного дослідження** та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, проведене теоретичне й емпіричне дослідження розвитку комунікативних й організаційних навичок за допомогою тренінгової програми підтверджує ефективність та актуальність інноваційних технологій навчання, сприяє підготовці здобувачів вищої освіти до професійної діяльності, які володіють не тільки фаховими знаннями, а мають розвинені комунікативні та організаційні особистості, що дозволяє бути ефективними й адаптуватися до швидкозмінних умов сьогодення й сучасного ринку праці. З огляду на

підтверджену ефективність та позитивну динаміку, рекомендується активне впровадження даної авторської програми тренінгу “Розвиток лідерського потенціалу: комунікативний та організаційний аспекти” в освітній процес, зокрема через включення тренінгу до плану роботи студентських наукових гуртків, клубів лідерства або органів студентського самоврядування для системного розвитку ключових soft skills студентської молоді, а також як створення вибіркової дисципліни (факультативу) на базі програми тренінгу для охоплення ширшої аудиторії здобувачів вищої освіти. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення довгострокового впливу тренінгу на успішність професійної адаптації випускників та розробку модульних варіацій програми для різних галузей знань.

#### **Список літератури:**

1. Bogdan Zh. Psychology of Soft Skills of the Future Specialist : monograph. Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2025. 215 p. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36011>.

2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посібник. Київ : ВЦ “Академія”, 2006. 256 с.

3. Заброцький М. М., Максименко С. Д. Комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування. Житомир : Волинь, 2000. 32 с.

4. Коваль К. О. Розвиток “Soft skills” у студентів — один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

5. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування “Soft skills” в умовах закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 3. С. 137–145.

6. Лазаренко Т. В. Розвиток комунікативних навичок студентів

університету на заняттях з іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 81, т. 1. С. 176–181.

7. Андрієвська В. В., Бойко С. Т., Ботіна Л. Й., Виноградова О. В. Методологічні проблеми трансформації комунікативної компетентності психолога в інформаційному суспільстві : монографія / за ред. В. В. Андрієвської. Київ-Кіровоград: ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2014. 226 с.

8. Наход С. А. Значущість “Soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова*. 2018. № 63. С. 131–135.

9. Павлик О. М., Василенко І. С. Комунікативні та організаторські схильності як важливі складові професійних здібностей тренера. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 2. С. 59–64.

10. Романовський О. Г., Резнік С. М., Ігнатюк О. А., Солодовник Т. О. Організаційні навички як складник “soft skills” майбутніх викладачів вищої школи та

фахівців фізичної культури та спорту. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 1. С. 37–41.

11. Тур О. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності: історія, теорія, практика : монографія. Полтава : Гаража М. Ф., 2017. 409 с.

12. Богдан Ж., Серeda Н., Солодовник Т. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти : монографія. Харків : Мадрид, 2020. 262 с.

13. Шестель О. Старинець, О. Формування комунікативних навичок у здобувачів вищої освіти сфери послуг і харчування під час вивчення іноземних мов: використання технологій дистанційного навчання. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2025. № 1. С. 41–44.

#### References:

1. Bogdan Zh. Psychology of Soft Skills of the Future Specialist. Monograph. Kharkiv: S. Kuznets KhNUE, 2025. 215 p. Available at: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36011>

2. Volkova N. P. Profesiino-pedahohichna komunikatsiia. Navch. posibyk. Kyiv: VTs "Akademiia", 2006. 256 p.

3. Zabrotskyi M. M., Maksymenko S. D. Komunikatyvna kompetentnist uchytelia: sutnist i shliakhy formuvannia [Teacher's communicative competence: essence and ways of formation]. Zhytomyr: Volyn, 2000. 32 p.

4. Koval K. O. Rozvytok "Soft skills" u studentiv — ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevashtuvannia [The development of soft skills in students is one of the important factors in employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutuu*. 2015. No. 2. pp. 162–167.

5. Koliada N., Kravchenko O. Praktychnyi dosvid formuvannia "Soft skills" v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Practical experience in developing soft skills in higher

education institutions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2020. No. 3. pp. 137–145.

6. Lazarenko T. V. Rozvytok komunikatyvnykh navychok studentiv universytetu na zaniattiakh z inozemnoi movy [Developing communication skills of university students in foreign language classes]. *Innovatsiina pedahohika*. 2025. Iss. 81, Vol. 1. pp. 176–181.

7. Andriievska V. V., Boiko S. T., Botina L. Y., Vynohradova O. V. Metodolohichni problemy transformatsii komunikatyvnoi kompetentnosti psykhologa v informatsiinomu suspilstvi [Methodological problems of transforming the communicative competence of psychologists in the information society]. *Monohrafiia*. / za red. V. V. Andriievskoi. Kyiv–Kirovohrad: TOV "Imeks-LTD", 2014. 226 p.

8. Nakhod S. A. Znachushchist "Soft skills" dlia profesiinoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [The importance of soft skills for the professional development of future specialists in socio-economic professions]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. Drahomanova*. 2018. No. 63. pp. 131–135.

9. Pavlyk O. M., Vasylenko I. S. Komunikatyvni ta orhanizatorski skhylnosti yak vazhlyvi skladovi profesiinykh zdibnostei trenera [Communication and organisational skills as important components of a trainer's professional abilities]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2017. Iss. 2. pp. 59–64.

10. Romanovskyi O. H., Reznik S. M., Ihnatiuk O. A., Solodovnyk T. O. Orhanizatsiini navychky yak skladnyk "soft skills" maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly ta fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu [Organisational skills as a component of soft skills for future higher education teachers and physical education and sports specialists]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2024. No. 1. pp. 37–41.

11. Tur O. M. Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti: istoriia, teoriia, praktyka [Developing

communication skills in future specialists in document science and information activities: history, theory, practice]. Monohrafiia. Poltava : Harazha M. F., 2017. 409 p.

12. Bohdan Zh., Sereda N., Solodovnyk T Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Developing communication skills in higher education students]. Monohrafiia. Kharkiv: Drukarnia Madryd, 2020. 262 p.

13. Bohdan Zh., Sereda N., Solodovnyk T Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Developing communication skills in higher education students in the service and catering sectors while learning foreign languages: the use of distance learning technologies]. Monohrafiia. Kharkiv: Drukarnia Madryd. 2025. No. 1. pp. 41–44.

*Стаття надійшла до редакції 20. 08.2025*